

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ ΣΟΦΩΝ ΕΙΣ ΖΑΚΥΝΘΟΝ

νπδ

ΚΩΣΤΑ ΚΛΙΡΟΦΥΛΛ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Θ. ΠΕΤΡΙΟΣ

Κατά τὸ 1544 δὲ κόσμος μὲ κατάπληξιν ἐμάνθανεν ὅτι εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον ἀνεκαλύφθη δὲ τάφος τοῦ σοφοῦ καὶ φίλος θεοῦ Μ. Τυλλίου Κικέρωνος, κατὰ δὲ τὸ 1557 ἐξεδίδετο εἰς τὴν Βενετίαν μελέτη ὑπὸ τοῦ Δεζιδερίου Signaminius παρέχουσα ἀπάσας τὰς λεπτομερεῖας τῆς ἀνευρέσεως. Κατ' αὐτὸν τὸ 1544, οἰκοδομουμένου τοῦ ἐν Ζακύνθῳ καθολικοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Χαροπῶν, δὲ καθολικὸς τιμοναχὸς "Ἄγγελος ἢ Λαζαρίας ἀνεῦρε τάφον μὲ ἐπιγραφὴν

M. TULII CICERO
HAVE
ET TU
TERTIA ANTΩΝΙΑ

ἐντὸς δὲ αὐτοῦ δύο δάλινα ἀγγεῖα, τὸ ἐν δακρυδόχον, τὸ δὲ ἔτερον περιέχον τέφραν. Κατὰ τὴν δακρυδίην ἔτυχε νὰ ενδισκεται εἰς Ζάκυνθον δὲ Δεζιδέριος Signaminius, καὶ ηγητὴς τῆς φιλολογίας εἰς τὴν τότε Βενετορωμένην Κρήτην. Φυσικὸν ἦτο ἡ εἰδησίς αὗτη νὰ προκαλέσῃ ἀναστάτωσιν μεταξὺ τῶν διανοουμένων τῆς Εύρωπης καὶ ἥρχισαν δημοσιεύμεναι διάφοροι μελέται ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς τοιαύτης εἰδήσεως. Τὴν μελέτην τοῦ Δεζιδερίου ἀνεδημοσίευσεν δὲ Φαβρίκιος εἰς τὴν «Λατινικὴν Βιβλιοθήκην» του⁽¹⁾.

Περὶ τῆς ενδέσεως τῆς ἐπιταφίου πλακὸς καὶ τῶν δύο ἀγγείων δὲν ὄταρχει καμιαὶ ἀμφιβολία, διότι διάφοροι περιηγηταὶ βεβαιώνουν ὅτι τὴν εἶδον. "Προχισεν διμος σφροδροτάτη συζητησις μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων ἐπιστημόνων περὶ τοῦ ἐν δὲ εὑρεθεὶς τάφος ἦτο πράγματι δὲ τάφος τοῦ Κικέρωνος. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μάλιστα τοῦ Παταβίου ἐγένοντο δημόσιαι συζητήσεις ἐκτὸν τοῦ σφροδρομένου καὶ ποιήθαι προεβλήθησαν ἐργατεῖαι τῆς ἐπιγραφῆς τῆς εὑρεθείσης ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου. Καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς πόλεις ἐγένοντο ἐπὶ μακρὸν ποιή-

(1) Προβλ. καὶ B. Remondini, De Zaeynthi antiquitatibus, σελ. 60 χ. 55.
E.Y.D. πρ. Κ.Π.
ΙΟΑΝΝΙΝΑ 2006

λαι συζητήσεις καὶ ἔγραφησαν σχετικαὶ μελέται. Τὸ συμπέρασμα δῆτας αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἦτο ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστευθῇ ὅτι, ὅπως μερικοὶ ὑπεστήριξαν, οἱ θαυμασταὶ τοῦ Κικέρωνος, μετὰ τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον, μετέφερον ἀπὸ τὴν Γαέταν τὴν τέφραν τοῦ λειψάνου του καὶ τὴν ἔθισθαν εἰς τὴν Ζάκυνθον, δεδομένης τῆς δυσκολίας τῶν ταξιδίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἀλλὰ τότε τί ἐπίμαινε ἡ παραδίδοξος αὐτὴ ἐπιγραφή; Αὐτὸς παρέμεινε μυστήριον. Λιανρόδοι εδόθησαν ἐρμηνεῖαι, καμιαὶ διμοις δὲν ἔγινεν ἀποδεκτὴ παρὰ τῶν ἐπιστημόνων. Σήμερον εἰς τὴν Ζάκυνθον δὲν σώζεται οὔτε ἡ ἐπιτάφιος πλάξ οὔτε τὰ δύο θάλινα ἄγγεῖα. Οἱ ιστορικοὶ τῆς Ζακύνθου δὲν μᾶς διαφωτίζουν περὶ τῆς τύχης τῆς πλακός. Μόνον διΠαῦλος Μερκιάτης εἰς τὸ ιστορικὸν περὶ Ζακύνθου ἔργον του αμφιστρέψει διὰ τὸ φίλος του "Ἄγγλος Τούλ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι τὰ δύο ἄγγεῖα σώζονται εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον. Αυστηρῶς δὲν κατώθισθα νὰ ἔξαρξιβώσω τὴν πληροφορίαν αὐτῆν.

*

"Άλλος πάλιν τάφος σοφοῦ λέγεται ὅτι ἀνευρέθη ἐν Ζακύνθῳ, δι τοῦ Θεοδώρου τοῦ ἀνθέου. Ἰδοὺ πῶς ἀφηγεῖται δι ιστορικὸς ΙΙ. Χιώτης τὰ τῆς ἀνευρέσεως (¹). Κατὰ τὸ 1721 εἰς μοναχὸς καθολικὸς τοῦ Τάγματος τῶν Λομινικανῶν τῆς μονῆς τοῦ προιφῆτου Πίλιοῦ, ἐνῷ ἔσκαπτε διὰ νὰ φυτεύῃ δένδρα εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς, ἀνεκάλυψε πλάκα μαρμαρίνην μὲ ἐπιγραφὴν Ἑλληνικήν. Κινηθεὶς ἀπὸ περιέργειαν δι μοναχὸς ἔσκαψε βαθύτερα καὶ ἀνεῦρε κοινῆν σκαλιστὴν λάρνακα ἀπὸ ἀχάτην λίθον μὲ τέφραν, μίαν διαρυθμόζην καὶ ἔνα λίχνιον. Ο καθολικὸς μοναχός, ἀγνοῶν τὴν Ἑλληνικήν, ἐκάλεσεν δοθύδοξόν τινα ἱερέα, δι ποῖος ἀνέγνωσε τὴν ἐπιγραφὴν

ΤΑΦΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΘΕΟΥ

καὶ παρετίθησεν ὅτι ἦτο ἀμιαρτία νὰ πιλαμιεῖνη αὐτόθι δι τάφος ἐνὸς ἀνθέου. Ο καθολικὸς μοναχὸς συνεφώνησε μὲ τὴν γνώμην τοῦ δοθύδοξου ἱερέως καὶ ἀμφότεροι συνέτριψαν τὴν πλάκα, ἔσκόρπισαν τὴν τέφραν καὶ κατέστρεψαν τὰ ἄγγεῖα. Τὴν ἐπομένην δι μοναχὸς μετέβη εἰς τὸν καθολικὸν ἐπίσκοπον Ζακύνθου Κάλβη καὶ ἀφηγήθη τὰ κατὰ τὸ εῖρημα καὶ τὴν καταστροφὴν του. Ο ἐπίσκοπος, λόγιος καὶ φιλάρχας, ὠργίσθη καὶ τρέξας εἰς τὴν μονὴν συνέλεξε τὰ τεμάχια, ἀλλ' εἰς μάτην προσεπάνησε νὰ τὰ συναρμολογήσῃ. Η λάρνακη μόνον διετηρήθη εἰς

(¹) Ιστορικὰ ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου, 1, σελ. 182 κ. ὅξ.

τὴν ἐπισκοπὴν τῶν καθολικῶν καὶ ἔχοντες μέρος κολυμβήθησα βαπτίσεως τῶν τέκνων τῶν εὐγενῶν καθολικῶν μέχρι τοῦ 1754, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ζάκυνθον ὁ Βενετὸς Γενικὸς Ἰνκουίτορας Αὐγουστῖνος Σαγκρέδος, ὁ ὄποιος τὴν ἐπῆρεν ως ἀρχαιολογικὸν κειμήλιον. Ποῦ εὑρίσκεται τώρα, ἀγνωστον, πάντως δύναται διτι πρόκειται περὶ πραγματικοῦ γεγονότος, διότι Ιστοριογράφοι Ζακύνθιοι βεβαιοῦν διτι τὰ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς λαίρνακος ὑπὸ τοῦ Σαγκρέδο οἴκουσαν ἀπὸ σοβαροὺς μάρτυρας. Γεννᾶται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα τίνος ἦτο ὁ τάφος;

‘Ως γνωστόν, τὴν ἐπιωνυμίαν ἀθεος ἔφερεν ὁ Κυρηναῖκὸς φιλόσοφος Θεόδωρος, ὁ διάδοχος τοῦ Ἀριστεπτού, διτις ὀνομάσθη οὗτος διότι ἡμφισθήτει τὴν ὑπαρξίαν τοῦ θεοῦ. Ζήσας περὶ τὸν δ' αἰώνα π. Χ. διήγαγε περιπετειώδη βίον, διαρκῶς ἔξοριζόμενος ἀπὸ τὰ διάφορα μέοντα, διότου ἐκήρυξε τὰς ἀνατρεπτικὰς αὐτοῦ ἀρχάς. ‘Λλοί’ ή ἔρευνα ἐπεισε πάντας διτι δὲν συντρέχει κανὲν στοιχεῖον, ὥστε νὰ θεωρηθῇ διτι ὁ τάφος οὗτος ἀνήκει πράγματι εἰς Θεόδωρον τὸν ἀθεον, καὶ ἀν ἀκόμη πιστεύσωμεν διτι πράγματι εἶχε τοιαύτην ἐπιγραφήν, πρᾶγμα μὴ βεβαιωθὲν παρὰ μόνον ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ μοναχοῦ καὶ τοῦ ὁρθοδόξου λεόντεως (¹).

(¹) Πρβλ. καὶ Spon-Wheeler, Voyage, 1, σελ. 149, καὶ Saint-Sauveur, Voyage, 3, σελ. 235.